

Karl Polanyi

Selected Writings

Introduction.

The volume should be introduced by an intellectual biography. Some notes and letters are enclosed, also Kari Levi's articles on K. P., as possibly helpful materials.

Following the biographical study, K. P.'s article

Hamlet should follow, as a kind of prelude to the volume. (Items ① = ⑤)

Part One - Political and Social Philosophy

I. Early writings on social philosophy -

The falster Circle and later reflections on it.

⑨ Nézetek és vélemények a falster köréről, D. K. levezetése.

10a ⑩ Nézetek és vélemények (1909)

⑪ Bonyolult és meggyőző előrelátás (1913)

⑪a Hitt és hitvallás (1913) (Szabad gondolat)

⑫ A mai nemzeti hitvallás (1918)

⑬ The calling of his function. K. P. írásai.

⑭ Szózat a F. K. ifjúságának (Agy, gond, ünnep) (1919)

⑮ A magyar demokrácia célkitűzései (1927)

⑯ A F. K. működése (1929)

⑰ Lovas jászok és kőrösök (1950)

⑱ Ötven év (1955)

⑲ A F. K. ötven év leltára

⑲a A F. K. hagyaték [added]

⑲b Ellentét (Korabeli)

Reconstructing the volume, from 70. Note - this volume. 3-D
make copies

14a
14b Der erste fundamental-ethische Hintergrund des Werkes Prof. es, 1922
14c Fundamentale ethische Hintergrund

FV

marked: ✓
sent to Karad, Apr. 67

II. Response to Fascism. The Christian Left.

not included. The book is available in Toronto, the study will be photocopied and forwarded.

(20) The Essence of Fascism (in: Christianity and the Social Revolution) ✓

not included

(21) "Die Linke". Skizzen zu Sozialismus. (U.S. auf gefallendem Papier, muss kopiert werden. Wird nachgeordnet) ✓

Wien in Frankfurt
21aE

(22) On freedom
Draft Statement of the Christian Left ✓

(23) Notes on premature resignation (1960) ✓

not included, available in Canada.

(24) Other writings from the Christian Left Campaign! ✓

(25) Adet ✓

III. Later writings on political philosophy.

Industrial society: its challenge to man.

(246) ^{On the basis of an earlier article} Rousseau, or is a free society possible? ✓

(26) Universal Capitalism or Regional Planning? (1946) ✓

(27) E.g. 'anti-marxistische' sozialistischer

(28) The good life in an industrial society

(29) Freedom and technology

(30) Is it possible a socialists und of forwarder?

(31) Soviet thought in transition ✓

not included. Copy at University of Toronto.

(31a) Lecture on American Society, held at B'ndapest, 1963. ✓

(32) Hayek's totalitarianism. ✓

(32a) Our homeland's duty. (32E) ✓

Part Two. Writings on economic theory and history

sent to Prof. included. Will be forwarded.

(33) The Socialist Accounting Controversy. From a memoir by Felix Schafar ✓

not included. available in Vienna, will follow.

(34) Sozialistische Rechenungslegung (1922) in: Archiv für Sozialwiss. u. Sozialpolitik ✓

(35) The Controversy: Notes. (Marshall, Polanyi, 1922-23) ✓

(36a) Nachdruck von 9. Aufl. wirtschaftslehre

(36) Neue Erwägungen zu unserer Theorie und Praxis ✓

II. On the place of the economy in society.

- ✓ (37) The economic fallacy, (1950) unpublished.
- (38) Die 7 weis Bedenken en van 'wistholplek'.
- ? ~~not included.~~ → (39) ~~The place of economics in society~~ (1950) unpublished. [ditto 25]
- (40) Aristotle as an affluent society. (1959) unpublished.
- not included. → (41) Poin and afora (1950) unpublished.
available in Canada.

- (40a) Aris fallow a affluence
- (40b) fallowbi' ferend lo pany
- (40c) Aris o fallmark

by I. Duceynska
Pala.ryj

Dicki bod

Receptura kwarcu 66 mg/ml.

a karek megfogás, és a szemérmes csomagolás a
kanyar. kerek volt mar, kanyar szabhat -
így szemérmes kerek, és szemérmes, nem jellemt -

Kendőcsés ideológiái vita }
Kandó ideológiái. }
a. politikai mentesség.

neh/
K. / elv szerint így ^{maradón} maradt, jellemt.
kitaláció volt a fialalozás.
Kandó a fialalozás, a szemérmes mentesség -
a fialalozás, szemérmes mentesség fial.
dolgozatok politikai mentesség.

1909-ben - folytatás: "A kerek"

A fialalozás, a szemérmes mentesség, szemérmes
mentesség ^{maradón} maradt a szemérmes mentesség.

Kommunizmus
~~Kandó~~ szemérmes mentesség.

Kandó ideológiái szemérmes mentesség, szemérmes
k. kerek ideológiái szemérmes mentesség
szemérmes mentesség, szemérmes mentesség,
Kandó szemérmes mentesség
mentesség: szemérmes mentesség
a kerek. Magyar Standard.

Spannediga eroklöras. 27 ismändamälar
miant, miq füllörjörpethäe
falati. Elm bnt. allän fajtala. -
fölystalaraha. Bodvack.
elengs. ko. allän fajtala. -
kanyan + elengst...

Chis ay kilt-bu...

Fellung, amsit ö a Gk. vapötör'arhent
lätt dölhat ornan fadjhos
lätt ^{ansit} ~~en~~ egnas löst, et
i uen lätay.
Uun a by 1977, ay aluliat volds'
pursulliväris.

Felluni alhoppelivi, gen. prapaväris.

Dnytan: kodeli vapötör'arhent, lötyjelhat,
andjoh uen örntelid a Goly
lörygjet.

"A munda" - ko a pastaforn. tiberat
a löv jat. kibatärs uen lött
vorna leheltröpar.

Ejen värsleken lödötet. Föddregis vlt.
fanadeleni jöllopi oiboch.

Ellygelös Kowach: 1920 no lött a
munda fanadelenat. (!)

A mi gámbra a ft, farr. magg,
vob. Marsal par. magg. ova
Mingelaman verchidich.

Kull. kati konyig: helan jol. vilafel fagar
elöfelidde a hnd. vilafel fagar.
Evi ay effeteinan neu kappak

Vall. káigis. roll kumantelan, magg. fagar.
Onori nevelö kold.
tadösch baluöfe
Egencione, "nevi ay effeteinan" ^{nevi} ~~tadösch~~

^{Tuiz} ~~Diabkivik~~ magg, baluöig ^{"Abkakat"} ~~baluöig~~

3 Halaliman kall, vitain kumantelan
nevelö kold, idide neu.

Ima-Imenochikenteli magg. fagar.

Kali man u luga kuy a i
gurefand magg. kumantelan
vall. öffer. ^{pal. kumantelan}
Toz.iva laka.

Elödas magg. kumantelan. Spulöjha.

Sjüngröjpeh
Elödas: "ay ölejnani" fändrejnöjpeh kold. kalis.
Tadösch kold.
1908ba, maandösch kold!

1966, apr. 21.

k: "Rhegmatolium spallanzanii zrenki vobd."

Mindanao
Springer's Hall Hotel

Paul Levittan Pearson
Kulatas Harry

#2415

" Rutgers " Thompson
Harry Pearson

7. fester
47. fester
rote
Kriegsbein Peter
Pp. 1905

Spécialités orales complémentaires

3. Fächer

Bicyclo a lamadalam budaning
Lanulini ng'ba,

Janet Buarper 1903

(Herg Oto ind)

Fingeli

Pod. bibi ng'ba. (Eumelot.)

A) ~~felvétel~~
A) népi kultúra
Járművelés a
~~vasút~~ ^{popos} közlekedés
Közös feladat
Közvetlen és a köz-
közvetlen közlekedés
közvetlen közlekedés
közvetlen közlekedés

Soc. de la chimie

2. Fuzer

A. de la chimie

Budapest 1903

(P. Adorjás)

G. Fize
Ivan Goussier
1872
Sebastien Faure
R. 1906

"Die ungarische Freiheit"

(Eine Ansprache an den intern. Studentenkongress 1902)

gezeichnet: Eine Gruppe sozialistischer
Arbeitnehmer in Budapest.

Friedrich Krakauer, Lajos utca 15.

(Es soll kopiert.)

Ev. in 1922.

Megjegyzések Polányi Károlynak az "Új Látóhatár" c. folyóiratban megjelent tanulmányához.

Polányi Károly tanulmányt közöl az "Új Látóhatár" c. nyugati folyóiratban, amit elemezni kívánok.

1. A Galilei-kör és a zsidókérdés.

"A Galilei kör tulajdonban a zsidó értelmiségi proletariátusból toborzódott"; azonban "ez a diáksereg bizonyos antiszemitaizmusnak a tényén kívül semmiféle zsidókérdést nem ismert", írja P.K. /l. o./, de feljebb /u.o./: "Szinte lehetetlen, úgy látszik na, hogy a Galilei kör emléke a jövő magyarságának tudatában ilyen vagy olyan révén a zsidókérdésnek a tárgykörébe re essék."

1-1. Társadalomtudományi szempontból - de még a művelt értelmiségi érzésvilága szempontjából sem vélem szerencsésnek és mélyrehatóknak a Galilei kör történelmi szerepét ilyen zsidó optikával beállítani, mert:

a/ A Galilei kör emléke még a múltban sem esett, legalábbis a kör történetére vonatkozó általában ismert irodalomban, a zsidókérdés tárgykörébe, és, hogy a jövőben majdnem bizonyosan ebbe a tárgykörbe essék, mint azt Polányi állítja, nézetem szerint, éppen ellenkezőleg, egyre valószínűsebbé válik. A "zsidókérdés" ma már, a néci klimax után, megkapta a "választ" a történelmi részéről is, amely szemünk előtt, szinte napról-napra számol fel mindenfajta elavomást, a művelt értelmiség részéről is, amely világszerte, egyértelműen, a legújabb babonák közé az 1956-os nyilas-félék szeszélyes lelkiismeretébe relegőlt a zsidóüldözést.

b/ A Galilei kör történelmi szerepe egyébként sem világítható meg helyesen az osztályelnyomás egyik tünetének - amilyen éppen az antiszemitaizmus vagy a négerellenesség stb. - és nem megének az osztályelnyomásnak mint az osztálytársadalom szükségszerű velejárójának, tehát a tünet mélyebb okának feltárásával. Nem a zsidókérdés volt tehát az "égető magyar sorskérdés", mint azt Polányi nevezi, hanem a magyar társadalom forradalmi fejlődése, és az osztály nélküli magyar társadalomban a szegényteljes zsidózást /és más faji előítéletet/ már olyan idegennek és távolinak fogják érezni unokáink, mint amilyenek érezzük Nero keresztényüldözését.

c/ Az a "statistikai tény", hogy a galileisták jórésze - bár volt szépszámmal keresztény származévu galileista is - zsidó vallású szülők gyermeke volt, lokális történelmi adottságokra vezethető vissza: Azokban az országokban, ahol kevés volt a zsidó /mint pl. Olaszországban vagy Franciaországban/ az értelmiség szabadgondolkodó mozgalmában tudvalóvőleg kevés zsidó szerepelt. A Galilei kör hagyományában tehát, nézetem szerint, nem az a lényeges, hogy a magyar diákértelmiségben /és a magyar értelmiségben általában/ a városi polgárság történelmi alakulása révén itt több volt a zsidó vallás, ill. ilyen származású mint máshol, hanem az, hogy ez európai felvilágosodás mely a polgári forradalommal dialektikusan összefüggött, a század elején még a félföldi magyar társadalomban is szükség-szerűen jelentkezett, mégpedig most már - Rákóczy, Martinovics és 1848 után Hegyesszer.

1-2. Késze felel meg ráérészt a tényeknek Polányi azon állítása, hogy a Galilei kör diákserege "bizonyos antiszemizmusként a tényen kívül semmiféle zsidókérdést nem ismert". Al-elnökségem idején /1908-1911/ a körben igenis volt egy cionista csoport, amellyel magam is polémiába szálltam. Az azonban igaz, hogy ez a csoport hamar elszigetelődött, mert a túlnyomó többség nem a zsidókérdést, hanem a felvilágosodást, s ennek előfeltételét, a tudományos gondolkodást tartotta főfeladatának.

1-3. Polányi néhány oldalon át elemzi - meg kell mondani, Polületességgel - a zsidóság történelmi szerepét, s az elemzésben talán a legzavarosabb az itt-ott materialista, gazdasági szemlélet /"A Galilei kör létét nem egyedül társadalmi-gazdasági okok indokolták", 12. old./ keveredése az idealisztikusan lélektanival ill. eszmével, amely utóbbi a végén domináns jellegűvé válik. A 17. oldalon pl. azt olvassuk, hogy "a faj a maga egészében, de a lényegben teljesen a szellemiség terméke, amely a testet is formálja," - s ez, tegyük hozzá, vegytiszta idealizmus. Polányi a zsidó vallásu vagy származásu egyéneket ilyen külön "faj"-nak tekinti, ezt a felfogást alátámasztja az orosz zsidók forradalmi szerepével, s észre se veszi, hogy így akaratlanul a náci "jüdeo-bolszevizmus" jelszavát exhumálja. Ezt a biológiai és antropológiai naivitást igazán nem volt érdemes olyan hosszú lére ereszteni csupán azért, hogy a szilárd gazdaságtudományi materialista és dialektikus alapról lebukfencezve, weiningeri hangzásu, immár csakugyan levitézlett, bár első pillantásra újszerű idealista szósszal leöntött, lélektani "magyarázatot" /önzés, az egén elszigeteltsége, stb./ találjon fel. Azt írja Polányi, hogy az "alapvető zsidó mítosz a kereszténység őszinteségében való kétség", s "e mítosz eszmei tévességében rejlik a zsidóság tragédiája". Joggal mondhatjuk ezután: Polányi tragédiája pedig abban rejlik, hogy "mítoszokkal" csináltatja a történelmet, szenteltvízzel fecskendezi a ropogó gépfegyvereket még ma, 1960-ban is, mikor ezeme előtt onlik össze a fél világ társadalmi szerkezete, mikor a monopóliumok nem mítoszokkal, hanem ágyúkkal lövöldöznek és atombombákat robbantanak, s még csak észre se veszi, hogy "A Galilei kör hagyatékáról" írt tanulmányában, amelyet az első oldalon azzal a tétellel kezd, hogy "ez a diáksereg ... semmiféle zsidókérdést nem ismert", a tanulmánynak kb. a felét a zsidókérdésnek szenteli, holott éppen a kör eme közömbössége is bizonyítéka annak, amit mindjárt leszögeztünk, hogy mélyebb, nem vallásos, hanem alapvetőbb társadalmi feszítőerőket kellett volna vizsgálnia, há a kör hagyatékának igazi hátterét akarta volna feltárni. Nagy hibát követ el tehát, és igazságtalannul marasztalja el, a sorok között, mind a Magyar Kormányt, mind Tömöry Mártát Polányi, mikor azt írja /8. old./, hogy T.M. "nagyérdemű művében; kiegészítés tölem K.M./ a Galilei körrel a jelen kényezereit, nem a múltat tükrözi a zsidó vonatkozás következetes mellözése".

2. A Galilei kör és a magyar társadalom gazdasági-politikai dinamikája.

1929-ben a "Korunk"-ban Polányi azt írta, hogy "A Galilei kör aktívuma erkölcsi"... "Magyarország megmentése csak úgy volt elképzelhető, ha a forradalmi értelmiség szervezett, céltudatos ka csoportot teremtett volna a nemzetiségekkel, a munkás-séggel és a parasztsággal"... "de a kezdeményezéséből hiányzott az összefogó elem, a politikai koncepció." "Ma maxima culpa."

2-1. Nem érték egyet Polányival, hogy a Galilei kör kezde-
ményezéseiből hiányzott a politikai koncepció. Akarva, nem
akarva, már a Kör antiklerikális, szabadgondolkodó, tudományos
szociálisra szükségképpen politikai áramlatokat váltott ki,
s nem véle tlen, hogy az első világháború után kitört magyar
forradalmak - a polgári és a tanácsköztársasági, amelyek
történelmi szükségességükkel éppúgy követték egymást, mint
ahogy Lenin forradalma következett, "Schlag auf Schlag", a
Kerecsni-forradalom után - főszereplői között tömegesen ott
voltak a galileisták. Szabad a Galilei kör hagyatékából ezt,
vagy ennek fővonalát, az antimilitarista galileisták pörét
kifelejteni? Polányi kimeredt a magyar forradalom betetőző
szakaszából. De nincs igaza, mikor állít és bűnnek minősít
valamit, aminek az ellenkezője történt meg /mert, ismétlem,
a Galilei körnek igenis volt része, nagy része, tagjain ke-
resztül, a magyar forradalomban/ s mikor saját bűnének
/culpá-jának/ nevez olyasmit, ami részéről csak hülyeség volt.
Hogy nem Polányi, hanem Kun Béla lett a magyar proletárfiktá-
tura Leninje, azért az egész Galilei kör igazán nem felelős;
de nem felelős érte Polányi sem. Polányi történelmi szerepe,
a maga idejében és korszakaiban, igenis nagy és tiszteletre-
méltó volt; tiszteletreméltó dolog, hogy ma is beismeri,
mennyire elmaradt a magyar történelem proletár-forradalmi
fejlődésétől. De nem tiszteletreméltó, mert nem Duczynska
Ilona, Hevesi Gyula, Komját Ajadár és más galileisták
névéhez méltó, hogy saját mulasztásait kiterjeszti az egész
galileista forradalmi életműveire. Az ilyen fogalomzavar
nem válik a Galilei kör hagyatéka tisztázásának jevére.

2-2. Mikor Polányi tanulmányában a Kör első vezetőségének
/sőt saját személyének/ mulasztásait az egész Körre mint
olyanra kiterjeszti, állásfoglalása nem csupán a Kör későbbi,
hanem már első szakaszára sem érvényes. Polányi idealiszi-
kusan inficiált felfogására jellemző /és arra, élte utolsó
szakaszát kivéve, mindig jellemző volt/, hogy pl. elszakítja
az erkölcsi tényezőket a politikai tényezőktől, egy olyan
bizonyítást folytatva le, hogy "a Galilei kör aktívuma
erkölcsi" /14.o./, de "kifelé való elzárkózottságában ..
politikailag .. hatástalannak ítélte önmagát" /12.o./.

Hogy visszabocsátott demonstrációk szövegében mekkora lyukat
ütött önmaga, mikor pár sorral odébb ezt írja, /12.o./ hogy
"Igy válhatott a Galilei Kör vezetősége 1917-ben baloldali
zimmerweldi szocialistává, 1919-ben kommunistává", azt pl.
nem is veszi észre. Valóban ilyen szöveg-mutatvány láttára
az ember alig hisz a szemének.

De ez a mutatvány a tanulmányban nem egyedülálló. A 10. oldalon
azt olvassuk, hogy "A marxizmussal szemben, amely a szocia-
lista diákközegben egyedül szellemi táptalaja volt, most
három oldalról is spontán ellenanyagolás érvényesült" /a na-
chizmus stb./ Ebbe a képbe tartozik a Körben jelent-
kezett, egyetlen komoly elágazás sorsa, mégpedig az "iro-
dalmi" csoport. Ezt az "eretnekséget" Forbáth N. képviselte,
nem egészen sikertelenül. A visszavetés népszerűség volt -
a tulnyomó többség szinte áruslásnak vette a tudomány helyett
a művészet szolgáltatását. Lassan a kezdettel, Polányi barátom!
A Forbáth-csoportról egyet-ésem jobban tudok, mert Forbáth-
nak éppen én voltam kezdetben egyik legközelebbi elvtársa,
s a Kör elnökségében én képviseltem a csoportot. Való igaz,

árulásszámba ment, amit alkövetünk, valanogy úgy, mint ahogy árulásszámba ment, annakidején, a bolsevikok fellépése a menzevikok ellen az orosz Szocialista Pártban. Egyes galileisták még ma is görbén néznek reám ezért az "árulásért". Legyen szabad tehát az ügyet a nyilvánosság előtt egyedül tisztáznom, mert Forbáth, sajnos, eltunt valahol s nem hivatalon ide kerülnek.

A Forbáth-csoport nem "irodalmi" csoport volt. Még se tudom, ki ragasztotta ránk ezt a címkét, de meg kell mondanom, hogy a csomagban egész más, sokkal robbanóbb anyag volt: politika volt benne főleg, nem irodalom. Lenin politika: megnyilvánulás annak, s ez másképp nem is lehetett, hogy a Galilei körben, aki ha Polányi tagadja is, szintén forrt a társadalom, s ebből erjedt ki ott később, éppen, a Zimmerwaldi, majd a kommunista irányzat. Bizonyítani fogok.

Mikor 1909-ben láttuk, hogy a körben a machista tudományos felfogás szembekerült a marxizmussal, Forbáthtal elhatároztuk, hogy alapítunk egy baloldali forradalmi folyóiratot, "A Munka" címmel, ami önmagában bizonyítja, mennyire nem "irodalom"-ra ment a játék! A folyóiratot egész Budapesten kiragasztott plakátok hirdették, s megjelent első számában az egyik írás, ami éppen tőlem származott; egy utopisztikus elbeszélés volt az előjövődő budapesti proletárforradalomról. Anolyan párizsi kommun-féle volt ez, de Budapestre s a jövőbe áttűtetve, korszerű ipari szervezettséggel és repülőgépekkel. A tőkésosztály katonasága, osztrák-magyar vezetés alatt, Budapestet is körülzárta, de nem bírta a várossal. A folytatás, sajnos, elmaradt, mert a folyóiratból csak egyetlen szám jelent meg: a lapot elkapodták ugyan, de nem volt több pénzünk, szegények voltunk s ha jól emlékszem, még a nyomdát is alig tudtuk kifizetni s adósságba vertük magunkat.

Ez a csoport kísérelte meg a kör akkori vezetőségét megbuktatni, új baloldali vezetőséget alakítani, s Forbáth a közgyűlésen ilyen célzatu, véleményem szerint azonban demagóg, nem izléeses beszédet tartott. Polányi Úgyes válasza, a Kör machista, kispolgári többsége felülkerelkedett rajtuk, s nem utolsósorban játszott ebben szerepet Forbáthnak időközben nyilvánvalóvá lett, törtető nívolta, amivel meg akarta nyergelni az égaskodó baloldali hullámot. Magam is, mándjárt beszéde után, elfordultam Forbáthtól és azóta se volt vele dolgom. De nem a "tudomány" ütközött össze a Körben a "művészzel", kedves Polányi, hanem a polgári forradalom a proletárforradalommal. A "nem politizálunk" jelszó, amit Polányi a Kör jelszavaként emleget, semmiestre se volt a mi csoportunk jelszava; s nincs mit szégyelnünk ezért. Kicsiben a Galilei kör is ugyanannak a harcnak vált így színhelyévé a machista-kispolgári és a /bár kezdő/ marxista szélsőbaloldali irányok között, mint amely a századfordulón - si parva licet comparare magnis - az orosz Szocialista Pártban a machista Bogdanov és a marxista Lenin csoport között dult. Ige, a Galilei kör egy "hagyatéka", amire Polányi, úgy látszik, már rosszul emlékszik vissza; pedig talán nem is volt olyan "utolac" hagyatéka! S igazán kapóra jön a Népszabadság újévi számában egy Ady-mondás, ami a galileisták körében hangzott el ajkáról, 1913-ban: "Eleget ültem már lézítók között, végre-valahára lézadók között állhatok."

3. A Galilei kör állítólagos "elszigeteltsége".

Polányi a 8. oldalon ezt írja, hogy "Kende Zsigmond és Rohonyi Hugó orvosstenhallgatók voltak a Kör kezdeményezői", a 9.-en hangsúlyozza "a Kör különállását", s a 10.-en azt, hogy "Bármennyire hihetetlenül hangoznak is, ... még a Társadalomtudományi Társulatnak egyetlen képviselője - Jászi, Szende, Kunfi vagy Szabó Ervin - a Körrel nem tartott kapcsolatot." Csakugy mellékesen jegyzi meg aztán, ugyancsak a 9. oldalon, hogy "A szabadkőművességgel Pfeiffer Ignác ügyetemi tanár révén volt kapcsolata a Körnek."

3-1. Ez a beállítás szintén torzítja a valóságot. Legyen szabad megjegyeznem, hogy a Társadalomtudományi Társulat tagjaival nagyon is tartottuk a kapcsolatot; hogy Pfeiffer Ignác professor /akinek a tanszékét, a sors jóvoltából, éppen neked adatott örökölnöm/ nagyon is figyelmen kívül hagyta a Kör életét /pl. egy előadására is eljött, amit az anyag szerkezetéről tartottam/; s hogy, ha ezek a férfiak nem jöttek körünkbe olyan sűrűn, az abból a helyes meggyőződésük-ből fakadt, hogy szellemi fejlődésünk szabad kibontakozását nem szabad befolyásolniuk. Meg kell mondanom, hogy a Körön kívül magam is gyakran tárgyaltam a Társadalomtudományi Társulat és a Szabadgondolkodók Egyesületének embereivel, s igen sok jótanácsot kaptam tőlük. Jellemző kihagyás ezért számomra, hogy Polányi még csak említést se tesz a Szabadgondolkodók Magyarországi Egyesületéről. Pedig itt van előttem a "Galilei Füzetek" néhány száma, amelynek hátsó borítólapján ez a hirdetés áll:

"Galilei Kör, a Szabadgondolkodók Magyarországi Egyesületének főiskolai fiókjá, Budapest, VI. Anker köz 2. szám, II. emelet."

A szám, amelyből idézek, az 1914-es dátumot viseli.

Hogyan? A Kör "elszigeteltségének" erőltetett bizonyítása végett Polányi ezt elfelejtette volna? Elfelejtette volna, hogy az Egyesület folyóirata, a "Szabadgondolat", amelynek egyes számai szintén előtte fekszenek, éppúgy hirdette a Galilei-füzeteket, mint a Galilei füzetek a Szabadgondolatot? Hogy a Galilei-füzetek közt jelentek meg /4. és 5.szám/ Jászi Oszkár beszédei? Hogy a Szabadgondolat szerkesztői közt már 1913-ban Kende Zsigmond, Polányi Károly és Székely Artúr, a Galilei kör elnökségének tagjai szerepeltek? Hogy az 1913-as januári számban Jászi Oszkár és a galileista Lőrénd Jenő cikkei éppúgy egymás mellett olvashatók, mint a februári számban Kernstock Károly /az 'Agitátor' nagy festője/, Czöbel Ernő és Varga Jenő /tante nominá! / cikkei, Szabó Erviné a márciusi, Varga Jenő újabb cikke a májusi, Karinty Frigyesé a szeptemberi, Ady Endre írásai az októberi, novemberi /az utóbbi "A Galilei Kör ünnepe" címmel / és decemberi számokban található? 1918-ban a folyóirat már "Szociálpolitikai Szemle és Szabadgondolat" címen jelent meg, de a januári számban ugyanazokat a munkatársakat találjuk: Szabó Ervint, Varga Jenőt, Polányi Károlyt s ez és a következő számok ugyanúgy hirdetik a Galilei füzeteket mint öt évvel régebben. A "Szabadgondolat" első három évfolyamának címlapján Kernstock lovassa hordozta körül a véres hardot, de fejlécei /tessék utánanézni / egy galileistától, Komját Marcelltól származnak, akinek ma is elég közel állok. Hol marad a Kör állítólagos elszigeteltsége?

3-2. 1938-ban, a második világháború első hónapjaiban, Budapesten jártam, s akkor létére utoljára Pfeiffer Ignácot, kedves volt tanáromat. Hogyne emlékeztünk volna vissza a Kőrre, ifjúságunk idejére, az együtt átküzdött politikai - igenis, politikai - harcokra, a verekedésekre a mélyvetemi szentimórékkal, Fényes Samunak, a Szabadgondolkodók Egyesülete megalapítójának "Ártatlanok" című drámájára, amely olyan összecsapást váltott ki a klerikális és antiklerikális ifjúság között, hogy utcai tüntetés lett belőle, bevert kirakatokkal és lovasrendőrökkel? Hogyne emlékeztünk volna Fényesre, a magyar Bert Brechtet /persze leszámítva a korkülönbséget/, akit Polányi is elfelejt, mint annyian mások?

A beszélgetés alapján, amit Pfeifferrel, a magyar reakció e nemes áldozatával szerencsém volt megélnem, tanúsítom, hogy ő a Galilei Kőr politikai szerepének teljességgel tudatában volt. Tudatában volt annak is, mit jelentett a Kőr szerepe az ő állásfoglalásában a Tanácsköztársaság idején; s annak is, mennyire nem volt "elszigetelve" a Kőr ifjúsága a magyar társadalomtól, milyen szervesen forrott össze az egész magyar forradalmi fejlődéssel.

4. Polányi "au-dessus de la mêlée".

Polányi elemzéseit a Magyar Tanácsköztársaság bukásának okairól könnyű volna külön porrá zúzni, annyira hiányzik belőlük az adathűség, tárgyilagosság és méltányosság tudományosan szükséges minimuma, ha ezek után volna értelme az ilyen bírálatnak. Az eddig elmondottak szinte markolhatóan érzékeltetik, mennyire képtelen Polányi, ma éppugy mint ifjúkorában, szabadulni szubjektív, tudománytalan képzelgéseitől. Az ő Galilei-köre nem a történelmi Galilei-kör, nem az, amit annyian étéltünk és átszenvedtünk, mert annak felmutatott, belső és külső, ellentmondásossága egyaránt is szét kell, hogy romoljon Polányi a történelmi elemzésének /s a többinek/ megbízhatóságát.

Alig képzelhető, hogy Polányi portréja a Galilei körrel azért rajzolódott meg, mert kedvében kívánt járni a külföldi reakciós köröknek. Ez nemcsak azért kizárt, mert Polányi egész múltja, bátor kiállása meggyőződéssel mellett, naiv őszintesége és becsületessége közismertek, hanem azért is, mert tagadva a Kőr kapcsolatát a burzsoá amerikának kedves Jásziékkal, és "sua culpa" vallva a forradalmi helytállás elmulasztásáért, reakciós körökben aligha számíthat tetszésre. A maga részéről, ismerve Polányi fiatalkori tanulmányait, bizonyos antimarkista rétegeit, idealisztikus kilengéseit, s főleg azt az illúzióját, hogy emberileg egyáltalán lehetetlen, abszolút módon, "au-dessus de la mêlée" maradni/ami különösen az ő esetében szinte groteszk gondolat/, jelzett tanulmányában, úgy vélem, kísérletet próbált tenni arra, hogy a tényeket minden szempontból tekintetbe vegye, mindent az igazat adjon mint a közismert vice rabója a két ellenféllel s a gyerekekkel, s így került előtérbe a mellékes zsidókérdés és háttérbe az alapvető szociális kérdés; így szakadt szét a politika és az erkölcs, így lett a Kőr politikai is és kommunista is, így állt félre egyrészt és ment a munkások közé másrészt. Szóval így változott át, a cikkíró tolla nyomán, egy mélyreható történelmi folyamat egyik főszereplője - a Galilei kör - bizonyos értelemben Polányi Károly önarcképévé.

4-1. Nagyon súlyos erkölcsi elbírálás alá esnek, bánki esésnél, az, amit Polányi akár a Tanácsköztársaságról, akár a Galilei-kör kommunizálásáról, akár az 1956-os eseményekről ír. "Au-dessus de la mêlée"? O nem, Polányi Károly! Még az emberileg megvelelhető, viszonylagos tárgyilagosság jóízűje sem illeti meg azt, aki leír olyan antikommunista közhelyet, hogy a/ "a kommunisták a demokrácia útját, torlaszolták el" /6.o./; vagy "az ipari szocializmus ... zsarnoksággá való elfajulását az 1956-os forradalom erkölcsi győzelme akasztotta meg"; /5.o./ vagy "a szegény zsidóság egykori tömegszervezete annyi szereplőjét nevelte az elkövetkezendő forradalmaknak ... akik a bitófáig szolgálták a nép ügyét és viselték a küldetésük terheit; akik idegenben estek a zsarnok hatalmi tébolyának áldozatául, akik vakhittel botlottak bele a bűnök hínárjába, emberi roncsként, örvénytől sújtva, a barátok árulóvá lettek, majd az utolsó nemzedék, amely vértanujává vált a Nagy Imre nevéhez fűződő igazságnak" /16.o./

A belga gumibotos rendőrök, az algériai gyilkos gépfegyverek, s négerlincselők és éhhalálgyárosok "demokráciájá"-nak útját valóban "eltorlaszolja" a kommunizmus, mert ha tárgyilagosság vagyunk, "a" demokrácia nincs, csak különböző "demokráciák" vannak; s hogy melyik kinek tetszik jobban, izlés dolga.

Az 1956-os magyar "forradalom" u.n. "erkölcsi győzelme", ha, ismétlem, tárgyilagosság vagyunk, nem létezik, mert "az ipari szocializmus zsarnoksággá fajulását" tudvalevőleg maga a Párt akadályozta meg mielőtt ez a "forradalom" kitört, s mert ez nem "forradalom" volt, hanem gyilkos, megint antiszemita - igen, antiszemita - emberkinzó, hallgatózó, fasiszta ellenforradalmi püces, amit Polányi is ugyanilyennek látott volna, ha nem Amerikából, hanem itt, a helyszínen látja s úgy ír róla. Polányi a "zsidókérdés" néci "megoldása" fölött érzett jogos felháborodásában nem látja a mögötté vicserítő osztályfarkast, és szent "tárgyilagosságában" annyira elvakult, hogy az ellenforradalom ordásainak ő, az üldözött zsidók szószólója, "erkölcsi" bizonyítványt állít ki. Nos, én sokszor voltam itt szenttanuja, hogyan menekültek Budapestről tömegesen, még jóval a rend helyreállítása után is, az "erkölcsi győztesek" esetleges visszatérte elől a megrémül maradék zsidó-családok gyerekektől, akiket 1956-ban - igen Polányi, személyesen beszélgettem Izraelben épp a múlt tavaszkor ilyen gyerekekkel - főlholt-ra verték az elemi iskolában az "erkölcsileg győztes" u.n. "hazafiak".

De végül - dulcis in fundo - a Galilei könnök /amely Polányi szerint "a szegény zsidóság tömegszervezete" volt, de ezt maga sem tudta! / tagjairól szerző mindent felsorol, csak azt nem, ami éppen "erkölcsileg" peröntő: azt, hogy a sztálinkori szovjet rendőrség tévedéseinek áldozatai közül alig akadt olyan, akinek kommunista helytállását a börtön megingatta volna! Ezt, eme példátlan, szinte emberfölötti, erkölcsi és meggyőződéscselli állhatatosságot, amit saját elvtársaik legszörnyőbb tévedései sem ingathattak meg, Polányi éppúgy elhallgatja, mint hallgatnak róla, jóízűből, az érdekeltek, s hallgatnak, nagyonis érthető okokból, s nagyonis izléstelenül az antikommunisták és szekérvölők.

Ezért legyen szabad, végre, erről is beszélnie valakinek, akít nem lehet azzal vádolni, hogy magát dicséri, mert neki csupán a fasisztákkal gyűlt meg a baja, s négazt is viszonylag könnyen uszta meg.

Az 1956-os magyarországi események irodalmát, éppugy mint a Lenin halála után történt szovjet eseményeket, általánosan jellemzi az, hogy nem tud különbséget tenni a történelmi erkölcs és az egyéni erkölcs között. Az egész világtörténelem bizonyítja, hogy magánerkölcsökben vitatható egyének nem ritkán történelmileg pozitív, vagyis az emberiség javát szolgáló áramlatokkal haladtak és fordítva. Példa az előbbi esetre Franklin, a másodikra XIII. Pius. Mi kommunisták tudjuk, hogy az emberek nem angyalok, mert angyalok nincsenek; tudjuk, hogy a magánerkölcs éppugy, mint a társadalmi erkölcs, nem abszolút, hanem relatív fogalmak, mert nek vagyunk szemforgató farizeusok. De azt is tudjuk, hogy a kommunista társadalom erkölcsi szintje történelmileg magasabb, mégpedig minőségileg agrészerűen magasabb, mint az osztálytársadalom erkölcsi szintje. Eppen ezért igényeink a magánerkölcs terén is magasabbak - bár ismétlem, nem abszolútak, mert ilyen nincs és nem is lehet sehol - mint az osztálytársadalom igényei, s így például jóval szigorúbban ítéljük meg a magánerkölcs társadalmi vonatkozásait, mint azt az osztálytársadalom teszi. A tilparancsokat erkölcsi kódexét mi nem tagadtuk meg, hanem magasabb színvonalra emeltük, s az első, istenre vonatkozókat egy sokkal felelősebb, sokkal konkrétebben mérlegelhetővel helyettesítettük: az emberi társadalom, az egész emberiség élésére mint olyanra vonatkozó erkölcsi parancsokkal. Ezért vagyunk a háború legkövetkezetesebb ellenségei, ezért szerepel nálunk egy ember erkölcsi mérlegében első helyen nem az, hogy tisztelte-e istent, hanem az, bűnözött-e a társadalom ellen. A magántulajdon megsértői az osztálytársadalomban sokáig halállal lakoltak, de az egész társadalom foztogatói, a rablólovagok tegnap és az iparlovagok ma, dicsőültek. Nálunk az erkölcsi sorrend éppen fordított. Ezért utasítunk vissza bármilyen összehasonlítást Sztálin és Hitler között: mert minden hibájával együtt is, Sztálin egy emelettel magasabb történelmi erkölcsi szinten állott, mint a másik, arról nem is szólva, hogy a magánerkölcs szempontjából is, Sztálin törénymagasan állt Hitler fölött. Lehetett volna fordítva is; mégis, a történelmi szemszögből lemerít, tehát lényeges különbség az, ami a kettő szerepének erkölcsi megítélését számunkra eldönti, s ezért maradtak, minden magánérvelésükön, Sztálin minden személyes tévedésén felülemelkedve, a szovjet börtönökben, a szovjet számkivetésben is kommunisták az elvtársak. Ekkora erkölcsi nagyságnak minden rendes ember, legyen kommunista vagy nem, a legnagyobb respektussal tartozik. De az, hogy az erkölcs ilyen stílusa csak azon a magasabbrendű, kommunista történelmi szinten lehetséges, nyilván még nem ment a köztudatba, mert másképp a kommunista sorsok olyan jellegzetesen polgári erkölcsi csoportosítása, mint Polányi Károlyé, nem lett volna lehetséges, és Nagy Imre megítélése dolgában egy olyan becsültes ember, mint ő, nem eshetett volna a kommunistagyalázó propaganda pozitív csapdájába.

4-2. Polányi Károly egy olyan folyóiratban közölte le szerencsétlen, a Magyar Kormányt és Partot igazságtalman megbélyegző írását, amelyet ezen az erkölcsi síkon csak szennyiennak minősíthetünk; s tette ezt éppen akkor, amikor

a Magyar Kormány azzal bizonyította be iránta érzett megbecsülését, történelmi érdemeinek elismerését, hogy azon kívül, szinte percek alatt adta meg számára a beutazási engedélyt. A magyar kommunisták, akik a Galilei kör tagjai közül meg itt élnek, a legnagyobb szeretettel vették körül Polányit, annak ellenére, hogy tudják, sok kérdésben nem értenek egyet. Mi azt hisszük, hogy Polányi nyílt hozzáállása a Nagy Luce-kérdésben s még hozzá egy ilyen folyóiratban, Amerika hangjához ugyanakkor, amikor szocialista forradalmi elveket vall, csupán előbb kimutatott zavaros kritikájára, s talán az angolszász fábiánizmus langyos fürdőjének évtizedes befolyására vezethető vissza.

Ézért nem vonjuk meg tőle, a történetek után sem, barátságunkat és tiszteletünket. De azt hisszük, jogunk van elvárni, hogy tévedéseit nyilvánosan helyesbítse.

Mejoramiento a Goldauyi kötethez

Introduktory

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ biográfiai anyag.

Hegyzetek kiegészítendők!

A Hamulet követését, mint záróakkord (1954), de utána még 90 év munkáit kell tekintetbe venni. Talán a "Hamulet" két részeonthatós az életrajtot: 1955 előtt és 1955 után. U. i. az 1956-os magyar események változása voltak P. K. szemléletében is. A fennidézett dokumentumok közül:

① ③ ⑤ ⑥ ⑦ a második szakasznál való

② és ③ az előtét. Mivel ^{azonban} az ① írás mindkét periódus összefoglalása, az egész talán kialakítható a Hamulet előtti szakasza. Így egészen, hogy P. K.

1956 utáni élete már nem a "missed opportunity" szakasza. Eppen ellenkezőleg, bebizonyos, egyes információk igazolás/ellenőrzése. Ezért egészen Hamulettel zárni és nyitni akkordnak. Ehhez azonban igénybe kellene venni (a biográfia részekben)

II

Thought on the place of the
economic in society

(The economic fallacy (written 1950, unpublished))

The two meanings of economic (former available)

not incl. → Early economic (1960s, unpublished)

not incl. → The size of market economy (late 50s, unpubl.)

Articles ~~on~~ ^{on an affluent society} ~~fallacy~~ (unpublished)

~~Thought~~ On fallacies

not incl. → Notes and papers (unpubl.)

(13.)

167's sides on f. k.

P o l á n y i Károly cikkeinek jegyzéke

/a "Budapest" folyóiratnak/

- 1/ Count Michael Károlyi
- * 2/ Notes on Sources (9)
a. Nézetünk válsága
- 3/ Beszéd a meggyőződésről (11)
a. Jegyzetek (13)
- 4/ Hit és hiszékenység (11a)
- 5/ A mai nevezetek hivatása (12)
- (6/ Szózat a Galilei Kör ifjúságához (14)
/Beszéd az Ady gyásznapélyen/
- 7/ A Galilei Kör mérlege (16)
- * 8/ A magyar demokrácia célkitűzéseiről (15)
/Levél a szerkesztőhöz/
- * 9/ Levél Jászi Oszkárhoz

1968. március 7.-én átadva

(6) visszajött!

* * *

K.P. was born in 1886 from middle-class parents. He read Law at the University of Budapest, which he had to leave on account of ~~socialist~~ his socialist activities and the organization of pro-Pikler demonstrations. At 22 he left the social-democratic party and founded the radical student circle "Galileo" on broad progressive lines. His earlier Marxist tenets had undergone a change. In 1918 he joined Oscar Jászi's Radical Party. In 1919 he left Hungary for Austria, where he attached himself to the religious socialist movement. He was Foreign Editor of the liberal weekly "The Austrian Economist" from 1924 to 1934, when socialist Vienna succumbed to Heiawehr Fascism. He emigrated to England where he was among the founders of the Christian Left. Since 1937 he belonged to the Workers' Educational Association, lecturing on economic history under the Extra-Mural Delegates of Oxford and of London. From 1943 to 1946 he was associated with Count Michael Károlyi's movement in exile. He was Visiting Professor of Economics at Columbia University from 1947 to 1953. His main works are a study on "Socialist Accountancy" in the Archiv für Sozialwissenschaft, Heidelberg, (1922); Co-editor, Christianity and the Social Revolution, London, (1936) ('Essence of Fascism'); The Great Transformation, New York, (1944); Co-editor, Trade and Market in the Early Empires, Glencoe, Ill. (1957) ('Marketless trade in Hammurabi's time'; 'Aristotle discovers the economy'; 'The economy as instituted process').

Attached to (7)
 Fran K.P. - Biographical Notes c. 1963

Ez a csomag Polányi Károlynak azokat az írásait tartalmazza, amelyek kiegészítik a Budapesten hagyott kiválasztást. (Lehet hogy némelyikük duplikálja a már ott levőt. Nem tudtam biztosra megállapítani.)

7. From Karl Polanyi - Biographical notes
14. Szózat a Galilei Kör ifjúságához (1919)
22. Draft Statement by a Christian Left group (1938)
23. Notes on premature resignation (1960) - Leányához írt sorok.
- 31a. Gazdaságszociológia az Egyesült Államokban (1963, Budapest)
33. From a memoir by Felix Schafer.
35. A "Sozialistische Rechnungslegung" vita-záró tanulmánya.

- A kötet második, gazdaságtörténeti részéhez tartozó dolgozat
- (39. 'Money, price and trade in pre-industrial societies that possess no market system' utólag jön mert nincs még másodpéldányom)
 41. Polis and agora - a görög gazdaságtörténetnek egy kiválasztott fejezete.

Pickering, 1967 ápr. 22

P. Demczynska-Plone.

települést közel
 ellenséges harcok.
 A ÉKA fenntartásának
bőveje volt.
 elterjedt fogalom

települést
 közel elleni
 harcok

A 9. K. a forradalmak
bőveje volt

értékesi fogalom is

most látni - kiemelt
 ebben a alkos harc idő
Magyarországra

most látni -
 kiemelt abból
 az alkos harcok

földes morál volt
 Berzd a meggzolg
 Pól "identifikáció"
 forradalmak bőveje
 volt "
 A 12. században a
 ment - humanita

közéleti morál volt

Berzd a meggzolg
 Pól "identifikáció"
 "forradalmak
 bőveje volt"

A 12. században a
 ment - humanita

Hand copy.

Karl Polanyi

Selected Writings

Part One.

as of June, 1970.

(24a)

On belief in economic

determinism

201

Part One.

II.

Response to fascism. The American Left.

(20) - (23)

4/13

21aE

On freedom

Hand copy of
Kare Volany: Selected contents,

as of June, 1970. (reorganized)

Part Two

I

The Socialist Accounting Controversy

Schofer,
not included

— 53

—

36

(1922)

Winn }
Winn } plow.

(lectative)

Part Two

II

On the place of the economy

in society

(37) - (41)

Vaya försöker iklipoll kavis
kaj.osta uniasan kaj.uit.

Part One.

I.

Early writings on social philosophy.
The fabled Circle and its Afterwards.

(9) - (19) - (19a)

Part One

III

Labour unions as political philosophy

Industrial society: its challenge to man.

(24a) - (25) - (32)